

Regionale verschillen in arbeidsvraag en arbeidsaanbod

**Projectvoorstel in het kader van de VIONA-
oproep voor een studieopdracht (9/2/2010)**

INHOUDSOPGAVE

	p.
1 Titel en promotor _____	4
2 Samenvatting projectvoorstel _____	5
3 Tijdsplanning _____	7
4 Budget _____	9
5 Valorisatie _____	10
6 Onderzoeksteam en referenties _____	11
6.1 Voorstelling van het onderzoeksteam	11
6.2 Referenties gerangschikt per kerncompetentie	13

Bijlage 1: Beschrijving van het onderzoeksproject

- 1 Achtergrond en probleemstelling
- 2 Onderzoeksvragen
- 3 Plan van aanpak

Bijlage 2: CV's van de teamleden

1 TITEL EN PROMOTOR

Dit document omvat het projectvoorstel van IDEA Consult voor het onderzoek "Regionale verschillen in arbeidsvraag en arbeidsaanbod".

Promotor:

An Van Pelt

Senior consultant

Arbeid en Sociaal beleid

IDEA Consult

Kunstlaan 1-2, bus 16

1210 Brussel

Tel: 02 282 17 72

E-mail: an.vanpelt@ideaconsult.be

2 SAMENVATTING PROJECTVOORSTEL

De onderzoeksvragen die in dit projectvoorstel beantwoord worden zijn de volgende:

1. Welke zijn op dit moment de verschillen in werkloosheidsgraden en participatiegraden met disaggregatie op ruimtelijk niveau (bijv. gemeente) en voor verschillende arbeidsmarktgroepen?
2. Welke specifieke regio's en arbeidsmarktgroepen zullen naar verwachting het meest getroffen worden door de huidige crisis?
3. Wat zijn de verklarende factoren voor regionale verschillen in werkloosheid en werkzaamheid? Welke rol spelen factoren met betrekking tot arbeidsvraag, arbeidsaanbod en matching van arbeidsvraag en -aanbod (bijv. conjuncturele en structurele vraag -en aanbodsfactoren, het effect van economische geografie)?
4. Zijn de regionale werkloosheidsverschillen persistent of is er sprake van een convergentieproces waarbij de verschillen over de tijd kleiner worden? Welke factoren kunnen deze persistentie verklaren?
5. Welke maatregelen kan het beleid nemen om regionale werkloosheidsverschillen te verkleinen of weg te werken? In welke mate kan verbetering van de ruimtelijke en functionele mobiliteit bijdragen tot een lagere werkloosheid en het verminderen van discrepanties op de arbeidsmarkt?

Om de studie uit te voeren, wordt het onderzoeksproces opgedeeld in vier stappen. Het plan van aanpak met de uit te voeren taken en resultaten per fase staat samengevat in Tabel 1. Een gedetailleerde beschrijving van elke onderzoeksfase is terug te vinden in Bijlage 1.

Tabel 1: Plan van aanpak

Stap	Taken	Resultaat
Stap 1: Regionale werkloosheidsverschillen in beeld	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analyse van verschillen in werkloosheidsgraden en participatiegraden per gemeente en naar arbeidsmarktgroep ▪ Analyse regionale verschillen in aantal ontvangen en openstaande vacatures 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inzicht in verschillen in regionale werkloosheidsgraden, participatiegraden en aantal ontvangen en openstaande vacatures ▪ Inzicht in verschillen in werkloosheidsgraden tussen arbeidsmarktsegmenten
Stap 2: Impact van de crisis op specifieke arbeidsmarktgebieden en arbeidsmarktgroepen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analyse van meest recente VDAB-cijfers over de evolutie van de werkloosheidsgraad naar regio en arbeidsmarktgroep ▪ Econometrische analyse: <ul style="list-style-type: none"> ○ Regionale conjunctuurgevoeligheid ○ Conjunctuurgevoeligheid van verschillende arbeidsmarktsgroep 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Beschrijvende impact van de crisis op regionaal vlak en op verschillende arbeidsmarktgroepen ▪ Kwantificering van de conjunctuurgevoeligheid van Vlaamse arbeidsmarktgebieden en arbeidsmarktsegmenten
Stap 3: Verklaring regionale verschillen in werkloosheid en werkzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identificeren van verklarende factoren voor regionale werkloosheidsverschillen via literatuurstudie ▪ Uittesten van de verklarende factoren in een econometrisch model 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opsomming van verklarende factoren m.b.t. arbeidsvraag, arbeidsaanbod en evenwicht op de arbeidsmarkt ▪ Inzicht in het belang van de verklarende factoren voor Vlaamse regionale werkloosheidsverschillen en in hun invloed op de regionale werkloosheidsgraad (positief of negatief)
Stap 4: Convergentie of persistentie van regionale werkloosheidsverschillen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Berekening historische variatie-coëfficiënten ▪ Prognose evolutie toekomstige werkloosheidsverschillen (op korte en lange termijn) ▪ Analyse verklarende factoren voor convergentie of persistentieproces ▪ Workshop ter formulering van beleidsaanbevelingen om discrepanties weg te werken 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Historische evolutie van de variatie-coëfficiënt per Vlaamse gemeente ▪ Voorspelling toekomstige werkloosheidsverschillen ▪ Lijst van verklarende factoren voor convergentie of persistentieproces ▪ Lijst van aanbevelingen om regionale werkloosheidsverschillen aan te pakken

3 TIJDSPLANNING

Voor de uitvoering van dit project voorzien we 10 onderzoeksmaanden. Indien het project kan aanvangen half juni 2010, zal het worden afgerond tegen half april 2011. De doorlooptijd voor elk van de afzonderlijke stappen van de studie staat aangegeven in onderstaande tabel.

Tijdens deze periode voorzien we volgende rapportages en overlegmomenten:

- een startvergadering met de werkgroep voor een toelichting en bespreking van het onderzoeksvoorstel. Deze zou half juni 2010 kunnen plaatsvinden.
- de oplevering en bespreking met de werkgroep van een tussentijds rapport dat de resultaten van de eerste 2 onderzoeksstappen bevat (eind september 2010)
- de oplevering en bespreking van het concept-eindrapport met de werkgroep (eerste helft maart 2011)
- workshop om de beleidsaanbevelingen te verfijnen en af te toetsen (tweede helft maart 2011)
- de oplevering van het definitief eindrapport (half april 2011)

Naast de hiervoor vermelde formele overlegmomenten kan zich ook steeds informeel overleg (telefonisch, e-mail) voordoen, indien opdrachtgever of opdrachtnemer dit wenst.

Tabel 2 Tijdsplanning project

	2010							2011			
	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb	Maa	Apr
0 Startvergadering	↑										
1 Regionale verschillen in beeld											
- Analyse regionale verschillen											
- Analyse verschillen naar arbeidsmarktgroep											
2 Impact van de crisis											
- Analyse cijfers VDAB											
- Econometrische analyse											
- Tussentijdse rapportage											
- Vergadering werkgroep											
3 Verklaring regionale verschillen											
- Literatuurstudie											
- Econometrisch model											
4 Persistentie of convergentie van verschillen											
- Analyse historische verschillen											
- Toekomstprognose werkloosheidsverschillen											
- Formuleren van aanbevelingen											
- Opmaak concept eindrapport											
- Vergadering werkgroep											
- Interactieve workshop											
- Oplevering eindrapport											

↑ : Overleg werkgroep, ↑↑ : Workshop, 📄 : Rapportage

4 BUDGET

5 VALORISATIE

Om de resultaten van de voorgestelde studieopdracht te valoriseren stellen we een aantal acties voor.

Interactieve workshop

Om de onderzoeksresultaten te valoriseren stellen we voor om in de eindfase van het onderzoek een interactieve workshop te organiseren. Bedoeling is de bevindingen van het onderzoek voor te stellen aan beleidsverantwoordelijken van de Vlaamse overheid (administraties WSE en EWI, VDAB studiedienst, kabinetten) met het oog op de verdere mainstreaming van de onderzoeksresultaten. Gezien de regionale focus van de studieopdracht kunnen ook vertegenwoordigers van Vlaamse steden of overkoepelende organisaties (bijv. VVSG, RESOC's) uitgenodigd worden. De belangrijkste doelstellingen van deze workshop zijn een inhoudelijke presentatie, discussie van de bekomen onderzoeksbevindingen alsook het verfijnen en afoetsen van de geformuleerde aanbevelingen.

Publicatie onderzoeksresultaten

De resultaten van de studieopdracht zullen gepresenteerd worden in een onderzoeksrapport dat na afloop van het onderzoek publiek beschikbaar zal zijn. Via een artikel in arbeidsmarktgerelateerde tijdschriften zoals OverWerk (Steunpunt WSE) kunnen de resultaten in de schijnwerpers staan van een breed publiek.

6 ONDERZOEKSTEAM EN REFERENTIES

Het onderzoeksteam zal bestaan uit een kernteam van senior en junior onderzoekers van IDEA Consult. An Van Pelt zal de rol van projectleider op zich nemen. Voor het uitvoeren van de voorgestelde opdracht is een team samengesteld van onderzoekers uit het domein Arbeid en Sociaal Beleid alsook uit het domein Regionale en Stedelijke Ontwikkeling.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het volledige onderzoeksteam alsook de rol van iedere medewerker in het project. Alle medewerkers worden vervolgens kort voorgesteld. Een uitgebreid CV van de teamleden is opgenomen in bijlage 2. De belangrijkste referenties voor de uitvoering van het onderzoek zijn opgenomen in §6.2.

Tabel 3: Overzicht onderzoeksteam

	Rol in het project	Stap 1: beeld verschillen	Stap 2: impact crisis	Stap 3: verklarende factoren	Stap 4: persis- tentie	Stap 5: aanbeve- -lingen
An Van Pelt	Projectleider Uitvoering econometrisch onderzoek	X	X	X	X	X
Daphné Valsamis	Verzamelen en analyse beschikbare gegevens Uitvoering econometrisch onderzoek	X	X	X	X	X
Dr. Katleen Van den Broeck	Verzamelen en analyse beschikbare gegevens Uitvoering econometrisch onderzoek		X	X		
Dr. Dafne Reymen	Expert regionale en stedelijke ontwikkeling en econometrie		X	X		X
Steven Knotter	Expert regionale en stedelijke ontwikkeling en economische geografie			X	X	

6.1 Voorstelling van het onderzoeksteam

■ An Van Pelt

An Van Pelt is als senior consultant werkzaam bij IDEA Consult in het team Arbeid en Sociaal beleid. Na haar studie van Handelsingenieur aan de K.U. Leuven, volgde ze de postgraduaatopleiding "Master in International Business Economics". In de periode 2001-2004 werkte An als onderzoeker aan het departement TEW van de K.U.Leuven in het domein van de industriële economie.

Bij IDEA Consult werkte An mee aan diverse evaluatie- en impactstudies op het werkgelegenheidsterrein (bijv. impact van het systeem van loopbaanonderbreking en tijdskrediet, evaluatie van Eures, evaluatie Odysseus). Ze nam deel aan diverse studies over ondernemerschap (o.a. Europese studie over het verband tussen ondernemerschap en werkgelegenheid, EU-project over de situatie van vrouwelijke zelfstandigen in België, , studie over inclusief ondernemerschap in opdracht van het ESF-agentschap). Vanuit haar opleiding en projectervaring heeft An een uitgebreide kennis van kwantitatieve onderzoeksmethoden alsook heel wat praktische ervaring met statistische en

econometrische analyses. An werkte ook mee aan het VIONA-onderzoek over de conjunctuurgevoeligheid van de Vlaamse arbeidsmarkt in 2003-2004 alsook aan de opbouw van een jobbarometer in opdracht van de stad Gent.

■ **Daphné Valsamis**

Daphné Valsamis is sinds januari 2008 tewerkgesteld bij IDEA Consult in het team Arbeid en Sociaal beleid. Zij studeerde in 2005 af als Licentiate in de Economische Wetenschappen aan de ULB en volgde de postgraduaatopleiding "Master in Science of Economics", optie econometrie en arbeidseconomie, aan dezelfde faculteit. Van oktober 2005 tot december 2007 werkte Daphné als onderzoeker en assistente in het Departement Toegepaste Economie van de ULB (DULBEA) in de onderzoeksgroep "Arbeidsmarkt" en "Sociale Zekerheid". Hierdoor heeft ze een brede economische kennis opgebouwd, met nadruk op arbeidseconomie. Ze staat ook in voor econometrische analyse van verzamelde gegevens. Bij IDEA Consult werkt Daphné momenteel aan de zesde evaluatie van het dienstencheque-systeem en aan de ontwikkeling van een instrument voor tewerkstelling en competentieprognoses voor Vlaanderen.

■ **Dr. Katleen Van den Broeck**

Katleen Van den Broeck heeft een doctoraat in de economische wetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven. Het onderwerp van haar doctoraat was "Essays on Output Growth, Social Learning and Land Allocation in Agriculture. Micro-evidence from Tanzania and Ethiopia". De analyses in dit doctoraat zijn gebaseerd op rurale gezinsdata verzameld in Ethiopië en Tanzania. Katleen werkt sinds september 2009 bij IDEA Consult (lid van de ECORYS-group) als senior consultant in de domeinen arbeidsmarkt en sociaal-economisch beleid en regionale en stedelijke ontwikkeling.

Voor ze bij IDEA Consult begon te werken heeft Katleen op een aantal andere (internationale) plaatsen gewerkt. Na haar doctoraat werkte zij eerst in DIW (Deutsches Institut for Wirtschaftsforschung) in Berlijn rond Groei, tewerkstelling en armoede in Mozambiek (een onderzoeksproject in opdracht van de International Labour Organisation). Daarna werkte zij als Extended Term Consultant bij de Wereld Bank (december 2004-mei 2006, Maputo). Ze bestudeerde veranderingen in de determinanten van armoede en werkte mee aan de "Poverty, Social and Gender Assessment" voor Mozambiek. Vanaf juni 2006 tot juni 2009 werkte ze als post-doctoraal onderzoeker aan de universiteit van Kopenhagen in de Development Economics Research Group. Hier was haar hoofdtaak het analyseren van rurale armoede in Vietnam. Bij IDEA Consult werkt Katleen o.a. aan een project voor de OESO rond het Vocational Education&Training systeem in Vlaanderen en rond arbeidsmarkt- en competentieprognoses.

■ **Dr. Dafne Reymen**

Dafne Reymen is werkzaam bij IDEA Consult sinds Januari 2000 in het domein "Regionale en Stedelijke Ontwikkeling". Zij is tevens gastdocent aan de Economische Hogeschool Sint-Aloysius te Brussel (EHSAL) en de Katholieke Universiteit Leuven. Na haar universitaire studies in België behaalde zij een "Master of Science in Econometrics" aan de London School of Economics. In 1999 behaalde zij, aan de Stanford University in de Verenigde Staten, haar doctoraat "Economic impact of aid provided to Western-Europe after World War II. Lessons for Eastern-Europe?". Dafne legt zich toe op onderzoek en advies over beleidsinstrumenten voor regionale ontwikkeling. Zij beschikt over specifieke ervaring inzake monitoring en evaluatie van beleidsinstrumenten, inzake beleidsprogramma's gefinancierd met Europese structuurfondsen, en in projecten die uitgebreide data- en econometrische analyses vereisen.

■ Steven Knotter

Steven Knotter is consultant in het kennisveld "Regionale en Stedelijke Ontwikkeling". Hierbij heeft hij zich gespecialiseerd in evaluatie en monitoring van Europese en Vlaamse beleidsprogramma's, alsook in strategische advisering voor de economische ontwikkeling van steden en regio's. Zo heeft hij gewerkt aan de strategische uitbouw van een innovatiepool rond 'zorg' in Turnhout, de strategische voortgangsrapportages van de lopende EFRO-programma's, en een economische impactmeting van verbredingsactiviteiten op het platteland

Steven studeerde sociale (economische) geografie aan de Universiteit Utrecht (NL). Hij rondde daar in 2007 een Research Master Human Geography and Planning af, waarin hij zich in regionaal-economische ontwikkeling specialiseerde. Hij is werkzaam bij IDEA Consult sinds begin 2008.

6.2 Referenties gerangschikt per kerncompetentie

Het voorgestelde team beschikt over volgende kerncompetenties noodzakelijk voor een kwaliteitsvolle uitvoering van deze opdracht:

■ *Kennis inzake conjunctuuronderzoek en analyse van vraag, aanbod en matching op de (lokale) arbeidsmarkt*

IDEA Consult voerde reeds een VIONA-onderzoek uit naar de conjunctuurgevoeligheid van de Vlaamse arbeidsmarkt. Daarnaast werd ook een conjunctuurbarometer (met onderdeel tewerkstelling) ontwikkeld voor Brussel alsook een jobbarometer voor de Stad Gent. Bovendien bouwde IDEA Consult vele referenties op met betrekking tot de analyse van vraag, aanbod en matching op de arbeidsmarkt.

■ *Kennis inzake regionale en stedelijke ontwikkeling en economische geografie*

In het onderzoeksteam zitten tevens twee experts regionale en stedelijke ontwikkeling met ervaring in het strategisch adviseren van steden en regio's inzake hun economische ontwikkeling. Eén van deze experts is tevens economisch geograaf van opleiding waardoor hij ruime kennis heeft over de locatiestrategieën van bedrijven.

■ *Ervaring met analyse van relevante databronnen*

IDEA Consult is goed vertrouwd met de databronnen vermeld in dit projectvoorstel. In eerdere projecten verwerkten we gegevens uit uiteenlopende bronnen zoals VDAB, RSZ, EAK, Nationale Bank. Bovendien hebben we eveneens ervaring met het gebruik van lokale statistieken (bijv. in het kader van het opzetten van monitoringsystemen).

■ *Vertrouwd met kwantitatieve onderzoeksmethoden*

IDEA Consult maakt bij de uitvoering van projecten veelvuldig gebruik van kwantitatieve onderzoekstechnieken. In eerdere projecten kwamen uiteenlopende econometrische analysetechnieken (bijv. OLS, logit, probit, tobit, ANOVA, panel data, tijdsreeksanalyse) aan bod.

Onderstaande referenties illustreren deze expertise.

De conjunctuurgevoeligheid van de Vlaamse arbeidsmarkt, Viona Arbeidsmarktonderzoeksprogramma van de Vlaamse regering, 2003-2004

Dit onderzoek bestudeert de conjunctuurgevoeligheid van de Vlaamse arbeidsmarkt. Econometrisch onderzoek werpt een licht op het verband tussen economische groei en verschillende arbeidsmarktindicatoren (werkloosheid, werkgelegenheid, arbeidsparticipatie). Interessant zijn de verklarende analyses waarin onderzocht wordt welke de belangrijkste determinanten zijn van een conjunctuurgevoelige arbeidsmarkt. In een laatste fase formuleren we conclusies en beleidsaanbevelingen voor de Vlaamse situatie.

Methodiek en cijfers jobevolutie Gent, Stad Gent, 2008-2009

In dit project ontwikkelt IDEA Consult een jobbarometer die de evolutie van het aantal jobs in de stad Gent weergeeft. Gezien de vertragingen in de officiële cijfers (bijv. statistieken RSZ en RSVZ) werken we met indicatoren die sneller beschikbaar zijn. Zo wordt het aantal jobs zowel voor de loontrekkenden als voor de zelfstandigen geraamd via een econometrisch model. Tevens bekijken we hoe het aantal jobs in de sociale economie door de stad Gent kan gemeten en opgevolgd worden. Naast het ontwikkelen van de ramingsmethodiek wordt ook aandacht besteed aan hoe de stad Gent de jobbarometer zelf kan berekenen en updaten.

Ontwikkelen van een instrument voor arbeidsmarkt- en competentieprognoses, Viona Arbeidsmarktonderzoeksprogramma van de Vlaamse regering, 2009-2010

De Lissabon-agenda heeft Europese landen gewezen op de noodzaak om toekomstige veranderingen in de vereiste competenties beter te anticiperen. Vlaanderen beschikt op dit ogenblik niet over een methode of instrument dat (middel-)lange termijn arbeidsmarkt- en competentieprognoses oplevert. Het doel van dit onderzoek is op basis van relevante, Europese studies een methode voor Vlaanderen voor te stellen. Deze informatie is cruciaal om de aanbodzijde beter af te stemmen op de behoeften van de vraagzijde en de discrepanties tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt te verminderen. In een tweede fase zal het voorgestelde instrument uitgevoerd worden voor de case van de logistieke sector in Antwerpen.

Klimaat en werkgelegenheid, Viona Arbeidsmarktonderzoeksprogramma van de Vlaamse regering, 2009-2010

In deze studie analyseert IDEA Consult de mogelijke kwantitatieve en kwalitatieve impact van het klimaatbeleid op de werkgelegenheid en de kansen en uitdagingen voor de Vlaamse arbeidsmarkt. Een macro-economisch model wordt ontwikkeld om de effecten te meten van verschillende beleidsscenario's op de Vlaamse economie en arbeidsmarkt. Data wordt verzameld en interviews uitgevoerd om een beter inzicht te krijgen op de matching tussen vraag en aanbod, de positie van kansengroepen op de arbeidsmarkt en de sterktes en zwaktes van het huidig arbeidsmarktbeleid. Dit resulteert in een aantal aanbevelingen voor de beleidsmakers, die zowel project- als procesmatig van aard zijn.

Het ontwerpen, opstellen en verspreiden van een conjunctuurbarometer voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2006

Het doel van dit project was een conjunctuurbarometer voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te ontwerpen, op te stellen en te verspreiden. Het project omvatte een grondige studie van de economie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, evenals de ontwikkeling van een vooruitlopende conjunctuurindicator voor de regionale arbeidsmarkt en voor de regionale economische activiteit in het gewest. De Brusselse Conjunctuurindicator werd voor het eerst gepubliceerd in juli 2006. Sindsdien wordt hij op kwartaalbasis geüpdate. De resultaten kunnen geraadpleegd worden op: http://www.brussel.irisnet.be/nl/entreprises/maison/statistiques/barom_tre_conjoncturel_.shtml

Een interimjob: opstap naar duurzaam werk, ook voor kansengroepen?, Viona Arbeidsmarktonderzoeksprogramma van de Vlaamse regering, 2008-2009

Dit project onderzoekt in welke mate uitzendarbeid voor personen uit de kansengroepen een springplank naar vast werk is. Door het koppelen van administratieve bestanden wordt geanalyseerd hoe groot de uitstroom naar vast werk is voor uitzendkrachten uit de kansengroepen in vergelijking met een controlegroep. Ook de determinanten van het vinden van vast werk worden in kaart gebracht. Daarnaast worden de motieven voor het gebruik van uitzendarbeid door bedrijven alsook het aanbod van opleiding en vorming voor uitzendkrachten geanalyseerd op basis van een enquête bij Vlaamse inlenende bedrijven.

Regionale competitiviteit, Europese Commissie, DG Regionaal Beleid, 2007

In opdracht van de Europese Commissie in het kader van haar drie-jaarlijks regionaal competitiviteitsrapport wordt een studie gemaakt van de determinanten van regionale competitiviteit, zowel voor de regio's van de huidige lidstaten als voor de regio's van de kandidaat lidstaten. Zo worden ondermeer de volgende onderwerpen analytisch en empirisch onderzocht: infrastructuur en toegankelijkheid, human capital, O&O, informatica en communicatie, bedrijfsomgevingseffecten en demografie.

Demografie van bedrijven en werkgelegenheid, Europese Commissie, DG Werkgelegenheid, sociale zaken en gelijke kansen, 2005-2006

Een van de doelstellingen van de Europese Werkgelegenheidsstrategie is het maximaliseren van de impact van ondernemingscreatie en -groei op tewerkstelling. In deze studie ontwikkelt IDEA Consult een set van kernindicatoren om de vooruitgang te meten naar het objectief van ondernemingscreatie en groeigerelateerde tewerkstelling. In een eerste stap gebeurt op basis van een literatuuronderzoek de identificatie van de meest fundamentele factoren die ondernemingscreatie, ondernemingsgroei en groeigerelateerde tewerkstelling beïnvloeden. Vervolgens worden geschikte indicatoren voor deze fundamentele factoren geselecteerd en statistisch getest met behulp van EU-25 data. In een tweede fase van het project worden er diepgaande casestudies uitgevoerd in 5 EU lidstaten om de effectiviteit van maatregelen ter bevordering van ondernemerschap te analyseren op beleidsdomeinen die op de voorgestelde indicatoren inwerken. In een laatste stap worden besluiten en beleidsaanbevelingen geformuleerd om de Europese Commissie en de EU lidstaten te helpen de Europese Werkgelegenheidsstrategie te monitoren, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Flexibiliteit op de Belgische arbeidsmarkt, Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, 2004-2005

Deze studie maakt deel uit van de evaluatie van de Europese Werkgelegenheidsstrategie 2005, een initiatief van de Europese Commissie. Het doel van de studie is het analyseren van de flexibiliteit of rigiditeit van de Belgische arbeidsmarktregelgeving op vlak van arbeidstijden en arbeidscontracten. Het onderzoek biedt antwoord op volgende vragen: hoe flexibel is de Belgische arbeidsmarkt op vlak van arbeidstijden en -contracten? Op welke vlakken is de Belgische arbeidsmarkt meer of minder flexibel dan in andere landen? Wat is de impact van de arbeidsflexibiliteit op werkgelegenheid, werkloosheid en jobcreatie?

Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in Vlaamse havensteden, Werkgeversfederatie voor de internationale handel, het vervoer en aanverwante bedrijfstakken (CEPA), 2004

Deze studie geeft in de eerste plaats een profielschets van de arbeiders en bedienden in de Vlaamse havenbedrijven. Vervolgens analyseren we via interviews en groepsgesprekken de belangrijkste oorzaken en verklaringen voor de knelpunten tussen arbeidsvraag en -aanbod. In een laatste fase formuleren we concrete aanbevelingen voor het verbeteren van het matchen van vraag en aanbod in de havensector.

Panel vraagzijde Vlaamse arbeidsmarkt, Viona Arbeidsmarktonderzoeksprogramma van de Vlaamse regering, 2001-2004

IDEA Consult participeert in een academisch consortium voor het opzetten van een panelonderzoek bij organisaties in Vlaanderen. Dit onderzoek is gericht op de vraagzijde van de arbeidsmarkt: bedrijven worden bevraagd omtrent hun arbeidsvoorwaarden en arbeidsorganisatie. IDEA Consult draagt bij tot de algemene methodologie en de analyse van job creatie en destructie in bedrijven.

Evaluatie van de impact van het systeem voor loopbaanonderbreking/tijdskrediet in België, Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, 2004-2005,

Deze studie draagt bij tot de evaluatie van de Europese Werkgelegenheidsstrategie 2005, een initiatief van de Europese Commissie. Het doel van de studie is een impactanalyse van de beleidsmaatregelen voor loopbaanonderbreking en tijdskrediet. De impact wordt op micro-niveau gemeten, namelijk de invloed op het arbeidsvolume en het loopbaanpad van de loopbaanonderbreking. Op macro-niveau wordt gepeild naar de impact op de werkzaamheidsgraad in België. Tenslotte wordt gekeken naar de bijdrage van deze maatregel tot de Europese Werkgelegenheidsstrategie, en hoe deze versterkt kan worden. De impactevaluatie gebeurt hoofdzakelijk aan de hand van empirisch onderzoek.

Bouwstenen voor een dynamisch en efficiënt subregionaal beleid in Vlaanderen, Viona Arbeidsmarktonderzoeksprogramma van de Vlaamse regering, 2000-2001

Dit onderzoek analyseert de subregionale werking van het breed sociaal-economisch beleid in Vlaanderen en in het buitenland, op basis van een literatuurstudie en een perceptiepeiling. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan het arbeidsmarktgebeuren. Zowel het institutioneel kader, de ingezette instrumenten als het strategisch perspectief worden geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een aantal beleidsaanbevelingen voor de verdere uitbouw van het subregionaal beleid in Vlaanderen

Een verhoging van de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen: vergelijkende analyse met de buurlanden, Viona Arbeidsmarktonderzoeksprogramma van de Vlaamse regering, 2000-2001

De verschillende Vlaamse en federale beleidsmaatregelen worden doorgelicht en geëvalueerd op hun impact op de werkzaamheidsgraad. Goede lokale praktijkvoorbeelden worden aangevuld met initiatieven uit andere West-Europese landen die een hoge werkzaamheidsgraad kennen. Het onderzoek resulteert in het formuleren van aanbevelingen voor het verhogen van de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen.

Op aanvraag kan een uitgebreidere lijst van referenties voorgelegd worden.

BIJLAGE 1: BESCHRIJVING VAN HET ONDERZOEKSPROJECT

1 Achtergrond en probleemstelling

Het is algemeen bekend dat er in België grote verschillen zijn in de werkloosheidsgraad tussen de 3 gewesten. Maar ook binnen het Vlaams Gewest bestaan er sterke verschillen in werkloosheidsgraad, bijvoorbeeld op het niveau van de gemeenten. In het algemeen liggen de werkloosheidscijfers hoger in het oosten dan in het westen van Vlaanderen (op de kuststrook na). De hoogste werkloosheidsgraden vinden we in de grootsteden zoals Antwerpen en Gent (zie VDAB, 2009¹). De oorzaak hiervoor zijn de hoge aantallen laaggeschoolde en voornamelijk allochtone werkzoekenden in deze steden. Tegelijk zijn deze steden ook belangrijke centra van tewerkstelling. De competenties van de laaggeschoolde werkzoekenden sluiten echter vaak onvoldoende aan op de vereisten van de vacatures in de steden. Bovendien is er grote concurrentie met werkzoekenden uit de randgemeenten, die vaak wel over een diploma beschikken. Ook andere sterk verstedelijkte Vlaamse gemeenten zoals Oostende, Turnhout, Ronse en Genk laten een hoge werkloosheidsgraad optekenen.

De huidige crisis heeft alsnog een beperkte invloed gehad op deze regionale werkloosheidsverschillen in Vlaanderen. Het Federaal planbureau becijferde de daling van de economische activiteit ingevolge de economische crisis voor het jaar 2009 op -3,1%. Voor het jaar 2010 wordt er voorlopig uitgegaan van een positieve groei van 1,1%. De impact van de huidige crisis toont zich reeds in een eerste stijging van de Vlaamse werkloosheidsgraad (van 5,8% in november 2008 naar 7,4% in februari 2010). De geschiedenis leert echter dat de gevolgen van een groeivertraging zich slechts over verschillende jaren op de arbeidsmarkt laten voelen. Een belangrijke vraag is dan ook in welke mate de groeivertraging zich de komende jaren op de arbeidsmarkt zal uitwerken. Aangezien niet alle sectoren in dezelfde mate getroffen worden en bepaalde industrieën sterker vertegenwoordigd zijn in bepaalde regio's dan andere, zal de impact van de crisis bovendien mogelijks sterk verschillen per regio. Naast dit regiospecifiek effect op arbeidsvraag, verschilt ook het arbeidsaanbod per regio (bijv. verschillen in demografie en scholingsniveau van de bevolking). Niet alle arbeidsmarktgroepen worden bovendien op dezelfde manier getroffen door de crisis (namelijk, jongeren en laaggeschoolden). Hierdoor kan verwacht worden dat verschillen in werkloosheid tussen regio's en tussen verschillende arbeidsmarktgroepen nog zullen toenemen door de huidige groeivertraging.

Vanuit nationaal perspectief zijn regionale werkloosheidsverschillen inefficiënt. Het verminderen van regionale werkloosheidsverschillen zal leiden tot een hogere nationale productie en een lagere inflatie (zie Taylor, 1996²). Bovendien brengt het reduceren van deze discrepanties eveneens substantiële sociale voordelen met zich mee. Zo verminderen de negatieve effecten verbonden aan geografische concentratie van hoge werkloosheid en wordt de negatieve spiraal waarin noodlijdende regio's zich bevinden omgebogen. Economisch slecht presterende regio's worden ook vaak geconfronteerd met een netto uitstroom van de bevolking alsook met een verminderde vraag naar lokale goederen en diensten en een emigratie van hooggeschoolde werkkrachten. Dit leidt op zijn beurt weer tot

¹ VDAB ontcijfert 2009, nr.15.

² Taylor J. (1996) Regional Problems and Policies: A European Perspective. Australasian Journal of Regional Studies 2, pp. 103-131.

een verdere stijging van de regionale werkloosheid, vooral bij groepen die traditioneel zwak staan op de arbeidsmarkt.

2 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die dienen beantwoord te worden zijn de volgende:

1. Welke zijn op dit moment de verschillen in werkloosheidsgraden en participatiegraden met disaggregatie op ruimtelijk niveau (bijv. gemeente) en voor verschillende arbeidsmarktgroepen?
2. Welke specifieke regio's en arbeidsmarktgroepen zullen naar verwachting het meest getroffen worden door de huidige crisis?
3. Wat zijn de verklarende factoren voor regionale verschillen in werkloosheid en werkzaamheid? Welke rol spelen factoren met betrekking tot arbeidsvraag, arbeidsaanbod en matching van arbeidsvraag en -aanbod (bijv. conjuncturele en structurele vraag -en aanbodsfactoren, het effect van economische geografie)?
4. Zijn de regionale werkloosheidsverschillen persistent of is er sprake van een convergentieproces waarbij de verschillen over de tijd kleiner worden? Welke factoren kunnen deze persistentie verklaren?
5. Welke maatregelen kan het beleid nemen om regionale werkloosheidsverschillen te verkleinen of weg te werken? In welke mate kan verbetering van de ruimtelijke en functionele mobiliteit bijdragen tot een lagere werkloosheid en het verminderen van discrepanties op de arbeidsmarkt?

3 Plan van aanpak

Om de studie uit te voeren, wordt het onderzoeksproces opgedeeld in vier stappen. Het plan van aanpak met de uit te voeren taken en resultaten per fase staat samengevat in Tabel 1. Een gedetailleerde beschrijving van elke onderzoeksfase volgt hierna.

Stap 1: Regionale werkloosheidsverschillen in beeld

Doel:

In deze eerste onderzoeksstap analyseren we de huidige verschillen in werkloosheidsgraden en participatiegraden naar geografisch niveau en arbeidsmarktgroep. Naast de verschillen in de arbeidsmarktperformanties tussen geografisch niveau wordt hierbij ook aandacht besteed aan de regionale verschillen in het werkaanbod (aantal ontvangen en openstaande vacatures).

Analytisch kader:

Kernindicatoren arbeidsmarkt

De kansen om werkloos te worden verschillen sterk per individu. Uit diverse studies blijkt dat ouderen, lager opgeleiden en langdurig werklozen duidelijk slechtere kansen hebben op de arbeidsmarkt. Naast verschillen tussen individuen zijn er ook verschillen tussen regio's. Op relatief korte afstand blijken grote verschillen in werkloosheid te kunnen bestaan. Uit VDAB-gegevens³ blijkt dat in Vlaanderen vooral de regio Kortrijk-Roeselare en de provincie Vlaams-Brabant bijzonder goed scoren. Op de kuststrook na scoort het westen van Vlaanderen duidelijk beter dan het oosten van Vlaanderen. De grootsteden Antwerpen en Gent scoren daarentegen het slechtst in termen van werkloosheid. Deze steden contrasteren opvallend met de omliggende gemeenten. Ook andere sterk

³ VDAB ontcijfert 2009, nr.15.

verstedelijkte gemeenten zoals Oostende, Mechelen, Turnhout, Ronse en Genk scoren zwak. De crisis heeft hier weinig of niets aan veranderd.

Regionale verschillen kunnen zich voordoen in een aantal kernindicatoren van de arbeidsmarkt. Onderstaande box geeft een overzicht van de belangrijke indicatoren voor stap 1.

Box 1: Definities arbeidsmarktindicatoren

- **Bevolking op beroepsactieve leeftijd:** totale bevolking tussen 15 en 65 jaar.
- **Beroepsbevolking of actieve bevolking:** het deel van de totale bevolking met leeftijd tussen 15 en 65 jaar, dat een baan heeft of als werkloos is ingeschreven. Met andere woorden, de som van het aantal werkenden en de werkloze populatie.
- **Werkzaamheidsgraad:** aandeel werkenden ten opzichte van de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Onder 'werkenden' verstaan we iedereen die in een bepaalde referentieweek minstens één uur betaalde arbeid heeft verricht (definitie van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO)).
- **Werkloosheidsgraad:**
 - **Definitie VDAB:** Aandeel niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) ten opzichte van de beroepsbevolking. De groep van NWWZ bestaat uit de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen, de schoolverlaters in wachttijd, de vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden (onder andere OCMW).
 - **Definitie ILO:** Aandeel werklozen ten opzichte van de totale beroepsbevolking. De *ILO-werklozen* zijn de niet-werkenden die de afgelopen vier weken actief naar werk hebben gezocht en onmiddellijk beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt (= binnen de twee weken een nieuwe job kunnen beginnen), samen met de niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de drie maanden begint. De *ILO-werkenden* zijn personen die in de referentieweek minstens één uur betaalde arbeid hebben verricht.
- **Participatiegraad:** is het totale aantal actieve bevolking uitgedrukt ten opzichte van de bevolking op beroepsactieve leeftijd.

Relevante arbeidsmarktgebieden

Een belangrijk aspect bij de analyse van regionale verschillen in werkloosheidsgraden en participatiegraden is de definitie van de geografische eenheid. De vraag is vooral hoe groot het gebied van een regionale arbeidsmarkt is. Voor een individu wordt het relevante arbeidsmarktgebied gevormd door het pendelbereik. Per individu kan dit echter verschillen door bijvoorbeeld de beschikbaarheid van vervoermiddelen, vervoerskosten, de gezinssituatie of andere specifieke voorkeuren.

In deze studie zullen we vertrekken van het laagste geografisch niveau, namelijk dit van de gemeenten. Op basis van de analyse van de gemeentelijke arbeidsmarktindicatoren gaan we relevante arbeidsmarktgebieden definiëren. Omwille van praktische redenen (beschikbaarheid data) zullen we beroep moeten doen op bestaande geografische indelingen (bijv. indeling van VDAB, zie Tabel 4).

Aanpak:

De huidige verschillen in arbeidsmarktperformantie zullen berekend en geanalyseerd worden naar geografisch niveau en arbeidsmarktgroep op basis van bestaande gegevens. De databronnen opgenomen in Tabel 4 zullen hiervoor gebruikt worden.

Tabel 4: Bronnen arbeidsmarktindicatoren

Type gegevens	Bron	Tijds-dimensie	Kenmerken	Geografische dimensie
Werkloosheidsgraad	Arvatstat VDAB	Maand- en jaargegevens sinds januari 2000 tot en met meest recent afgelopen maand	<ul style="list-style-type: none"> ▪ leeftijd ▪ geslacht ▪ studieniveau ▪ werkloosheidsduur ▪ nationaliteit ▪ origine ▪ beroepsgroep 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vlaanderen ▪ Provincies ▪ Regio's ▪ Serr's ▪ Resoc's ▪ Arrondissementen ▪ Zorggebieden ▪ Gemeenten
Aantal ontvangen en openstaande vacatures	Arvatstat VDAB	Maand- en jaargegevens sinds januari 1999 tot en met meest recent afgelopen maand	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sector ▪ circuit ▪ studieniveau ▪ beroepsgroep ▪ ervaring ▪ talenkennis ▪ ploegenregeling 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vlaanderen ▪ Provincies ▪ Regio's ▪ Serr's ▪ Resoc's ▪ Arrondissementen ▪ Zorggebieden ▪ Gemeenten
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Werkloosheidsgraad ▪ Werkzaamheidsgraad ▪ Participatiegraad 	Steunpunt WSE: Vlaamse Arbeidsrekening	Jaargegevens van 2003 tot en met 2008	<ul style="list-style-type: none"> ▪ leeftijd ▪ geslacht ▪ socio-economisch profiel 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vlaanderen ▪ Provincies ▪ Regio's ▪ Resoc's ▪ Arrondissementen ▪ Gemeenten

De regionale verschillen in werkloosheid, werkgelegenheid en participatiegraad zullen berekend worden door de huidige arbeidsmarktperformantie van een bepaald geografisch niveau te vergelijken aan deze van het Vlaamse gemiddelde. We stellen voor om bij de analyse van regionale arbeidsmarktverschillen het meest gedetailleerde geografische niveau (gemeenten) te gebruiken. Op basis van deze analyses zal het mogelijk zijn om relevante arbeidsmarktgebieden te definiëren (gebieden van omliggende gemeenten met gelijkaardige arbeidsmarktperformanties). Waar mogelijk zullen de analyses die hierna volgen uitgevoerd worden op het niveau van de geïdentificeerde arbeidsmarktgebieden.

De variatie tussen de arbeidsmarktperformatie van het arbeidsmarktgebied en het Vlaamse gemiddelde zal ook berekend worden voor specifieke doelgroepen (jongeren, ouderen, langdurig werkzoekenden, laaggeschoolden, allochtonen en arbeidsgehandicapten).

Stap 2: Impact van de crisis op specifieke arbeidsmarktgebieden en arbeidsmarktgroepen

Doel:

Deze tweede onderzoeksstap heeft als doel de conjunctuurgevoeligheid van specifieke arbeidsmarktgebieden en arbeidsmarktgroepen in Vlaanderen in te schatten. Zo kan worden nagegaan welke arbeidsmarktgebieden en groepen op de arbeidsmarkt het meest te lijden hebben onder de huidige economische crisis.

Analytisch kader:

Een directe maatstaf voor de impact van een krimp in de economische groei is de mate waarin groei de werkloosheid beïnvloedt. Arthur Okun stelde in 1962 dat een krimp van de economie met 1 procentpunt gemiddeld gezien een stijging van de werkloosheid met 0,30 procentpunten met zich meebrengt. Deze relatie tussen

economische groei en werkloosheid (of werkgelegenheid) staat in de macro-economische literatuur bekend als de "wet van Okun" (Okun, 1970)⁴. Deze wet stelt een vast negatief verband voorop tussen de economische groei en de wijziging in de werkloosheid en meet dus de conjuncturele gevoeligheid van de werkloosheid.

Empirisch kan dit verband tussen economische groei en werkloosheid op verschillende manieren worden onderzocht. Doorgaans worden de wijzigingen in de werkloosheidsgraad gerelateerd aan de procentuele groei van het reëel BBP. Box 2 verduidelijkt de verschillende relaties die kunnen worden gebruikt om het verband tussen economische groei en werkloosheid te analyseren. Hoewel het werkelijke verband tussen werkloosheid en economische groei complex is, vormt het berekenen van de gemiddelde samenhang een nuttige leidraad om de orde van grootte van de verwachte verandering in werkloosheid in te schatten. De vergelijkingen uit Box 2 kunnen eveneens gebruikt worden voor het schatten van de conjunctuurgevoeligheid van de werkgelegenheid, werkzaamheidsgraad of participatiegraad.

Box 2: De wet van Okun

In een eerste vergelijking worden de wijzigingen in de werkloosheidsgraad (Δu) gerelateerd aan de procentuele groei van het reële BBP (g). De lineaire regressie heeft volgende vorm:

$$\Delta u = \beta_0 - \beta_1 g + \varepsilon \quad (\text{Vergelijking 1})$$

De geschatte waarde voor β_1 wordt de "inverse Okun-coëfficiënt" genoemd en geeft weer met hoeveel procentpunten de werkloosheid zal dalen wanneer de groei van het reële BBP met één procentpunt toeneemt. Een hoge conjunctuurgevoeligheid van de werkloosheid manifesteert zich dus in de eerste plaats als een hoge β_1 . Omgekeerd duidt de "Okun-coëfficiënt" ($1/\beta_1$) aan met hoeveel procentpunten de groei van het reële BBP zal vertragen wanneer de werkloosheid met één procentpunt toeneemt.

Vergelijking (1) veronderstelt dat de evenwichtswerkloosheid en de potentiële groei van het BBP in de bestudeerde periode constant zijn. Wanneer deze veronderstellingen niet opgaan, worden best ruimere relaties geschat.

Vergelijking (2) laat ruimte voor een variërende potentiële groei (g^). De werkloosheid zal dalen wanneer de feitelijke groei sterker is dan de potentiële, en omgekeerd*

$$\Delta u = \beta_0 - \beta_1 (g - g^*) + \varepsilon \quad (\text{Vergelijking 2})$$

met g de groei van het actueel BBP, g^ de groei van het potentieel BBP, β_0 de constante term en β_1 de inverse "Okun-coëfficiënt"*

Vergelijking (3) houdt rekening met de mogelijkheid van een variabele evenwichtswerkloosheid. Meer bepaald stelt z een variabele voor die de evenwichtswerkloosheid zou kunnen bepalen (bijv. loonkostevolutes). Indien z toeneemt zal de werkloosheid stijgen voor gegeven conjunctuur.

$$\Delta u = \beta_0 - \beta_1 g + \beta_2 \Delta z + \varepsilon \quad (\text{Vergelijking 3})$$

Vanzelfsprekend kan men de uitbreidingen in vergelijkingen 2 en 3 combineren. Ook andere varianten van deze vergelijkingen kunnen geschat worden. Zo laat vergelijking (4) ruimte voor vertragingen in de reactie van de werkloosheid op de conjunctuur:

$$\Delta u = \beta_0 - \beta_{10} g - \beta_{11} g(-1) - \beta_{12} g(-2) + \beta_2 \Delta z + \varepsilon \quad (\text{vergelijking 4})$$

waarbij $g(-1)$ en $g(-2)$ de economische groei aangeven één en twee jaren geleden.

Bron: IDEA Consult (2005), De conjunctuurgevoeligheid van de Vlaamse arbeidsmarkt, VIONA-onderzoeksprogramma

⁴ Okun A.M. (1970), Potential GNP: its measurement and significance, in: The political economy of prosperity, Brookings Institution, Washington, p. 132-145.

IDEA Consult (2005) schatte de vergelijking in box 1 onder meer voor de 3 Belgische gewesten voor de periode 1984-2002 en bekwam volgende resultaten:

- Wanneer de economische groei 1 procentpunt versnelt (bijv. van 2% tot 3%) leidt dit in regel tot een daling van de werkloosheidsgraad met ongeveer 0,42 procentpunten (bijv. een daling van 8% naar 7,58%). De procentuele reactie van de werkzaamheidsgraad is iets kleiner. Een versnelling van de economische groei met 1 procentpunt impliceert in regel een stijging van de werkzaamheidsgraad met ongeveer 0,35 procentpunt.
- In vergelijking met vele andere landen (en zeker in vergelijking met andere landen van Continentaal Europa) heeft België een vrij hoge conjunctuurgevoeligheid van de werkloosheidsgraad. De conjunctuurgevoeligheid van de Vlaamse werkloosheidsgraad is gelijklopend aan deze van de Belgische werkloosheidsgraad. Wat betreft de conjunctuurgevoeligheid van de werkzaamheidsgraad scoren België (en Vlaanderen) maar gemiddeld tot laag in vergelijking met andere landen. De relatief zwakke reactie van de werkzaamheidsgraad in vergelijking met de reactie van de werkloosheidsgraad is een opvallend kenmerk van de Vlaamse en Belgische arbeidsmarkt.

Een meer recentere studie van Persyn (2009)⁵ bevestigt bovenstaande resultaten:

- Schattingen met cijfers voor de periode 1999-2007 geven aan dat een daling van de economische activiteit met 1 procentpunt een stijging geeft van de werkloosheidsgraad met 0,46 procentpunten in Vlaanderen. Wanneer toegelaten wordt dat het effect van een groeivertraging zich slechts over verschillende jaren op de arbeidsmarkt uitwerkt (zie vergelijking 4 in Box 2), stijgt de conjunctuurgevoeligheid van Vlaanderen naar 0,72. Er werden geen significante verschillen tussen de gewesten gevonden.

Bovendien werd in de studie van IDEA Consult (2005) ook de conjunctuurgevoeligheid van verschillende segmenten van de arbeidsmarkt onderzocht op basis van de wet van Okun (zie Box 3 voor een kort overzicht van de bevindingen).

⁵ Persyn D. (2009), De regionale impact van de economische crisis, Vives Beleidspaper 11, Leuven.

Box 3: De conjunctuurgevoeligheid van verschillende arbeidsmarktsegmenten in Vlaanderen

Op basis van econometrische schattingen met Vlaamse data vonden we volgende resultaten met betrekking tot de conjunctuurgevoeligheid van de verschillende arbeidsmarktsegmenten:

- De werkloosheidsgraad van jongeren (15-24 jaar) is meer conjunctuurgevoelig dan die van andere leeftijdscategorieën.
- De werkloosheidsgraad van de ouderen (55-64 jaar) is weinig conjunctuurgevoelig en ook het aantal Vlaamse bruggepensioneerden is niet conjunctuurgevoelig.
- De werkloosheidsgraad van vrouwen blijkt in Vlaanderen conjunctuurgevoeliger te zijn dan deze van mannen.
- De werkloosheidsgraad van lager geschoolden heeft een hogere conjunctuurgevoeligheid dan deze van hoger geschoolden. Dit maakt de laaggeschoolden bij neergaande conjunctuur zeer kwetsbaar op de Vlaamse arbeidsmarkt. Naast verschillen in de sterkte van de reactie, bleken er in Vlaanderen ook verschillen te zijn in de snelheid waarmee de werkloosheidsgraad naar scholingsniveau reageert. De conjunctuurcyclus manifesteert zich het snelst bij de hoger geschoolde werklozen. Voor de andere categorieën is het totale effect (hoewel groter) slechts met vertraging voelbaar.
- Naar werkloosheidsduur blijkt het aantal kortdurig werklozen conjunctuurgevoeliger dan het aantal langdurig werklozen.

Bron: IDEA Consult (2005), De conjunctuurgevoeligheid van de Vlaamse arbeidsmarkt, VIONA-onderzoeksprogramma

Aanpak:

De analyse van de impact van de crisis voor specifieke arbeidsmarktgebieden en arbeidsmarktgroepen zal gebeuren in twee substappen:

- Substap 2.1: beschrijvende analyse op basis van VDAB-cijfers
- Substap 2.2: econometrische analyse op basis van de wet van Okun

Deze substappen worden hierna kort besproken.

Substap 2.1: beschrijvende analyse op basis van VDAB-cijfers

De impact van de recente economische crisis toont zich al een tijdje in de werkloosheidscijfers van VDAB. Sinds december 2008 groeit de werkloosheidsgraad van Vlaanderen immers opnieuw aan. De sterkte van deze toename verschilt naargelang het arbeidsmarktgebied en naargelang het arbeidsmarktsegment (bijv. hoog- versus laaggeschoolden).

Begin 2009 gebeurde er reeds een eerste beschrijvende analyse door de studiedienst van VDAB (zie VDAB (2009)⁶). In deze publicatie wordt de evolutie van de gemeentelijke werkloosheidsgraden bekeken in de periode februari 2008 tot en met februari 2009. De meest opvallende regionale verschillen waren:

- Een sterke stijging van de werkloosheidsgraad in de provincie Limburg omwille van de sterke internationale afhankelijkheid van vele Limburgse bedrijven en het grote belang van de autoindustrie;
- Een sterke stijging van de werkloosheidsgraad in de regio Kortrijk-Roeselare waar veel industriële bedrijven aanwezig zijn (onder meer uit de textielsector);
- De gevolgen van de crisis bleken minder groot in de regio's Vilvoorde en Leuven, wellicht omwille van het hoge aantal hoger geschoolden in deze regio's (deze verliezen minder snel hun baan en werken vaak als bediende in de tertiaire of quataire sector)

Op dit ogenblik (maart 2010) zijn de werkloosheidscijfers tot en met februari 2010 reeds bekend. Een update en uitbreiding van bovenstaande analyse is dus mogelijk:

- Evolutie van de regionale werkloosheidsgraden in Vlaanderen (tot op gemeentelijk niveau) tot en met de meest recente maandcijfers
- Evolutie van het aantal NWWZ naar segment van de arbeidsmarkt (bijv. geslacht, leeftijd, opleiding, werkloosheidsduur, nationaliteit, origine, beroepsgroep). Deze analyse kan uitgevoerd worden op het niveau van Vlaanderen en op gemeentelijk niveau.

Deze beschrijvende analyse zal een eerste inzicht geven in hoe de crisis de verschillende arbeidsmarktgebieden in Vlaanderen en de verschillen arbeidsmarktgroepen beïnvloedt. In de volgende substap kunnen deze bevindingen dan econometrisch getest worden.

Substap 2.2: econometrische analyse op basis van de wet van Okun

In deze tweede substap trachten we de conjunctuurgevoeligheid van verschillende arbeidsmarktgebieden en arbeidsmarktsegmenten in Vlaanderen econometrisch in te schatten op basis van de wet van Okun. We geven hierna de werkwijze aan alsook welke databronnen we hiervoor zullen gebruiken. We

⁶ VDAB Ontcijfert nummer 15 (2009), De crisis gelokaliseerd.

maken hierbij een onderscheid tussen de conjunctuurgevoeligheid van de verschillende arbeidsmarktgebieden en deze van de verschillende arbeidsmarktsegmenten.

Conjunctuurgevoeligheid van de verschillende arbeidsmarktgebieden in Vlaanderen

De impact van de crisis op de verschillende arbeidsmarktgebieden in Vlaanderen kan econometrisch geschat worden op indirecte wijze door de conjunctuurgevoeligheid van sectoren te wegen met de sectoriële samenstelling van deze arbeidsmarktgebieden. Dit proces verloopt als volgt in twee stappen (zie ook Persyn, 2009):

Stap 1: inschatten conjunctuurgevoeligheid van de verschillende sectoren

Om inzicht te krijgen in de conjunctuurgevoeligheid van de sectorale tewerkstelling zal de wet van Okun (zie Box 2) apart per sector geschat worden. We gaan met andere woorden berekenen in welke mate een afname van de procentuele economische groei per sector zal worden vertaald in een procentuele krimp van de sectoriële werkgelegenheid.

Voor deze stap is volgende data nodig:

- tewerkstellingcijfers per sector in Vlaanderen: via Rijksdienst Sociale Zekerheid (RSZ)
- economische groei (BBP) per sector in Vlaanderen: via Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) of Nationale Bank

Stap 2: conjunctuurgevoeligheid per sector wegen met de sectoriële samenstelling van de arbeidsmarktgebieden

Regionale verschillen in de sectoriële tewerkstelling in Vlaanderen zijn groot. In combinatie met grote sectoriële verschillen in werkgelegenheid, betekent dit dat de impact van de huidige groeivertraging mogelijks sterk kan verschillen per arbeidsmarktgebied.

De verwachte daling van de werkgelegenheid in arbeidsmarktgebied g door een daling van de economische activiteit met $x\%$ kan als volgt berekend worden:

$$\sum_j E_{gj} (1 - g_j x)$$

E_{gj} is hierbij de tewerkstelling in arbeidsmarktgebied g in sector j , g_j is de sectoriële gevoeligheid van sector j die in de eerste stap berekend werd.

Arbeidsmarktgebieden met een groot relatief aandeel van tewerkstelling in conjunctuurgevoelige sectoren zijn kwetsbaarder en zullen de gevolgen van de huidige crisis sterker voelen.

Voor deze stap is volgende data nodig:

- conjunctuurgevoeligheid per sector: zie stap 1
- de verdeling van de regionale tewerkstelling naar sector: via RSZ

Hierboven werd de invloed van de crisis op de regionale **tewerkstelling** geschat. Een belangrijke opmerking hierbij is dat een daling van de werkgelegenheid zich niet eenduidig vertaalt in een stijging van de werkloosheidsgraad. Een daling van de werkgelegenheid kan deels worden opgevangen door een daling van de participatiegraad. Dit is het geval wanneer mensen die hun job verliezen beslissen om thuis te blijven en uit de arbeidsmarkt te stappen.

Op basis van bovenstaande resultaten zal het mogelijk zijn om te bepalen welke arbeidsmarktgebieden het meest getroffen zullen worden door de economische crisis.

Conjunctuurgevoeligheid van de verschillende arbeidsmarktsegmenten in Vlaanderen

We gebruiken opnieuw de wet van Okun (zie Box 2) om de conjunctuurgevoeligheid van de verschillende arbeidsmarktsegmenten (bijv. verschillen naar leeftijd, scholing, nationaliteit, geslacht) in te schatten.

Voor deze stap is volgende data nodig:

- Werkloosheidsgraden van verschillende arbeidsmarktgroepen: via VDAB Arvastat
- BRP Vlaanderen: via INR of Nationale bank

Op basis van de bekomen resultaten krijgen we inzicht in welke arbeidsmarktgroepen het meest te lijden hebben onder de huidige crisis.

Stap 3: Verklaring regionale verschillen in werkloosheid en werkzaamheid

Doel:

Het doel van deze derde onderzoeksstap is de belangrijkste verklarende factoren voor de regionale werkloosheidsverschillen te identificeren en hun invloed uit te testen. Deze stap zal uitgevoerd worden op het niveau van de gemeenten.

Analytisch kader:

Een eerste screening van relevante literatuur leert ons dat we de verklarende factoren kunnen groeperen in 3 klassen: factoren die te maken hebben met het arbeidsaanbod, factoren die de arbeidsvraag in een regio bepalen en factoren die de matching tussen arbeidsvraag en -aanbod beïnvloeden. Tabel 5 hierna geeft een aantal voorbeelden van verklarende factoren voor elke groep.

Tabel 5: Voorbeelden verklarende factoren voor regionale werkloosheidsverschillen

Arbeidsvraag	Arbeidsaanbod	Evenwicht op de arbeidsmarkt
Tewerkstellingsgroei	Geboortecijfer	Reële loon
BBP/BRP (conjunctuur)	Leeftijdsstructuur bevolking	Loon / arbeidsproductiviteit
Industriële mix	Opleidingsniveau bevolking	Aantal openstaande vacatures
Bevolkingsdichtheid	Participatiegraad	Systeem van de sociale zekerheid
Toegankelijkheid regio	Omvang pendel	Aandeel langdurig werklozen
Natuurlijke rijkdommen	Omvang migratie	Nationale werkloosheidsgraad
Grootte van de regio	Woningsituatie bevolking (eigenaar, huurder, privaat/publiek)	Werkloosheidsgraad van omliggende regio's

Bron: IDEA Consult o.b.v. eerste screening literatuur

Ter illustratie bespreken we de invloed van een aantal factoren op de regionale werkloosheidsgraad:

- De samenhang tussen de participatiegraad en de regionale werkloosheidsgraad is verondersteld negatief te zijn (zie bijv. Partridge and Rickman, 1995⁷). Factoren die zorgen voor een lage participatiegraad in een bepaald arbeidsmarktgebied reflecteren eveneens een relatief lage investering in menselijk kapitaal (bijv. opleiding) en een lager engagement om te werken. Personen met deze kenmerken (lagere opleiding, mindere bereidheid te werken) hebben meer kans om ontslagen te worden wanneer er herstructureringen zijn en hebben tevens een verhoogd risico om (tijdelijk) werkloos te worden wanneer ze de arbeidsmarkt herintreden na een periode van afwezigheid.
- Bevolkingsdichtheid, aanwezigheid van natuurlijke rijkdommen, toegankelijkheid (bijv. via zee of land) en grootte van het arbeidsmarktgebied zijn - in navolging van de economische geografie - allen factoren die ervoor kunnen zorgen dat bedrijven zich in een bepaalde arbeidsmarktgebieden gaan vestigen (zie bijv. Rosenthal & Strange, 2004⁸). Hierdoor ontstaat er meer vraag naar arbeid in de arbeidsmarktgebieden wat een neerwaarts effect heeft op de regionale werkloosheidsgraad.
- De nationale werkloosheidsgraad alsook de werkloosheidsgraad in de omringende arbeidsmarktgebieden kennen een positieve samenhang met de regionale werkloosheidsgraad (d.w.z. hoge participatiegraden gaan samen met lagere regionale werkloosheidsgraden). Beide variabelen kunnen gebruikt worden als proxy voor de algemene schaarste op de arbeidsmarkt (zie bijv. Bentolila, 1997)⁹.

Aanpak:

De analyse van de verklarende factoren voor regionale werkloosheidsverschillen zal gebeuren in 2 substappen:

- Substap 3.1: identificatie van verklarende factoren via literatuurstudie
- Substap 3.2: uittesten van verklarende factoren via econometrisch model

Deze substappen worden hierna kort besproken.

Substap 3.1: identificatie van verklarende factoren via literatuurstudie

In een eerste substap zal de relevante economische literatuur doorgenomen worden op zoek naar theoretische en empirische studies die regionale werkloosheidsverschillen trachten te verklaren.

Ter illustratie vermelden we een aantal mogelijke bronnen:

- Elhorst, J.P. (2003), "The mystery of regional unemployment differentials: theoretical and empirical explanations", *Journal of Economic Surveys*, Vol. 17, No. 5, pp. 709-748
- Meunier, O. and M. Mignolet (1995), "Regional Employment Disparities in Belgium: Some Empirical Results", in D. Felsenstein and B. Portnov (eds.), *Regional Disparities in Small Countries*, Springer-Verlag Series: "Advances in Spatial Science", Heidelberg.
- Nahuis, R. and A. Parikh (2002), "Factor Mobility and Regional Disparities: East, West, Home's Best?", CPB Discussion Paper No. 004, University of East Anglia, United Kingdom

⁷ Partridge M.D., Rickman D.S. (1995) Differences in State Unemployment Rates: The Role of Labor and Product Market Structural Shifts. *Southern Economic Journal* 62, pp. 89-106.

⁸ Rosenthal, S.S. and W. C. Strange (2004), "Evidence on the Nature of Agglomeration Economics", in H. Vernon and J. Thisse (eds.), *Handbook of Urban and Regional Economics*, Elsevier-North-Holland, Amsterdam.

⁹ Bentolila S. (1997) Sticky Labor in Spanish Regions. *European Economic Review* 41, pp. 591-598.

- Newell, A. (2003), "Structural Supply and Demand Factors in the Regional Distribution of Unemployment in Poland", Discussion Paper in Economics No. 93, University of Sussex at Brighton
- OECD Employment Outlook 2005, Paris
- Overman, H. and D. Puga (2002), "Unemployment Clusters across Europe's Regions and Countries", Economic Policy, pp. 117-147
- Rosenthal, S.S. and W. C. Strange (2004), "Evidence on the Nature of Agglomeration Economics", in H. Vernon and J. Thisse (eds.), Handbook of Urban and Regional Economics, Elsevier-North-Holland, Amsterdam.
- Spieza, V. (2002), "Geographic Concentration of Production and Unemployment in OECD Countries", OECD, Paris
- Vermeulen, W. (2005), "Regional disparities in a small country?", working paper Free University Amsterdam, Department of Spatial Economics.

Substap 3.2: uittesten van verklarende factoren via econometrisch model

In een tweede substap trachten we een econometrische model te schatten om de invloed van een aantal verklarende variabelen die geïdentificeerd werden in de literatuur uit te testen. De bedoeling is hierdoor inzicht te krijgen in wat de belangrijkste verklarende factoren zijn alsook in de richting waarin de factoren werken (positieve of negatieve invloed op de regionale werkloosheidsgraad).

Een eerste stap in de opbouw van het econometrisch model is het verzamelen van data voor de verschillende verklarende factoren die geïdentificeerd werden in de literatuurstudie in substap 3.1. Tabel 6 geeft een overzicht van een aantal databronnen die kunnen geraadpleegd worden voor een aantal verklarende factoren uit Tabel 5. We stellen voor de analyse uit te voeren op gemeentelijk niveau. Dit betekent dat ook de verklarende factoren op gemeentelijk niveau dienen beschikbaar te zijn. Indien we problemen ondervinden met de beschikbaarheid van data op gemeentelijk niveau, zal er een hoger geografisch niveau gebruikt moeten worden in de analyse (bijv. RESOC, arrondissement).

Tabel 6: Voorbeelden van databronnen voor verklarende factoren

Verklarende factor	Bron
Arbeidsaanbod	
Geboortecijfer	Portaal lokale statistieken (ADSEI ¹⁰), NIS
Leeftijdsstructuur bevolking	Portaal lokale statistieken (ADSEI), NIS
Participatiegraad	Steunpunt WSE
Net migratie	Portaal lokale statistieken (ADSEI)
Opleidingsniveau	LFS
Aanbod sociale huisvesting	Portaal lokale statistieken (ADSEI)
Arbeidsvraag	
Tewerkstellingsgroei	RSZ
Jobratio: aantal jobs per 100 inwoners op arbeidsleeftijd	Steunpunt WSE
BBP/BRP (conjunctuur)	Nationale Bank
Industry mix	RSZ
Bevolkingsdichtheid	NIS
Matching	
Openstaande vacatures	VDAB
Nationale werkloosheidsgraad	VDAB
Lonen	RSZ
Spanning op de arbeidsmarkt	Spanningsindicator VDAB
Aandeel langdurig werklozen	VDAB

Bron: IDEA Consult

¹⁰ FOD economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Na het verzamelen van de data zal een econometrisch model geschat worden. In principe kunnen alle factoren die gevonden worden in de literatuurstudie als variabele in een empirisch model gestopt worden. Er zijn echter verschillende redenen waarom sommige factoren niet opgenomen zullen (kunnen) worden:

- Er is geen data beschikbaar voor de factor. Of de data is niet beschikbaar op het juiste regionale niveau (bijv. enkel data voor Vlaanderen, niet op gemeentelijk niveau).
- Sommige variabelen verschillen niet of nauwelijks tussen de verschillende regio's (bijv. het systeem van de sociale zekerheid is hetzelfde voor heel Vlaanderen).
- Verklarende variabelen kunnen elkaar deels overlappen. Hier is een mogelijke oplossing het type model dat geschat wordt aan te passen bijvoorbeeld een gereduceerd model te schatten. In een gereduceerd model kan bijvoorbeeld de pendelgraad vervangen worden door variabelen die de pendelgraad zelf verklaren (bijv. welvaart en/of opleiding van de bevolking).
- Probleem van multicollineariteit: sommige van de verklarende variabelen zijn sterk gecorreleerd met andere variabelen. Indien dit zo is, kunnen ze niet samen in het model opgenomen worden.

Speciale aandacht zal besteed dienen worden aan de specificatie van het econometrisch model. In elk geval zal het model beantwoorden aan de volgende eenvoudige vergelijking:

$$\text{Werkloosheidsgraad}_{\text{regio } x} = F(\text{arbeidsaanbod}, \text{arbeidsvraag}, \text{matching})_{\text{regio } x}$$

De resultaten van dit model zullen tevens gebruikt worden in de volgende onderzoeksstap bij de analyse van de redenen voor persistentie of convergentie van regionale werkloosheidsverschillen (zie hierna).

Stap 4: Convergentie of persistentie van regionale werkloosheidsverschillen
--

Doel:

Het doel van deze stap is om na te gaan of de geobserveerde Vlaamse regionale werkloosheidsverschillen in het verleden en in de toekomst persistent waren/zullen zijn of dat er sprake is van een convergentieproces waarbij regionale verschillen kleiner worden in de tijd. Op basis van deze resultaten zullen de factoren die de aanpassingsprocessen van de arbeidsmarkt tegenhouden geanalyseerd worden voor de Vlaamse gemeenten. Tot slot zullen er aanbevelingen worden gemaakt om de discrepanties te verkleinen of geheel weg te werken.

Analytisch kader:

In de economische theorie veronderstelt men dat regionale verschillen in arbeidsmarktperformantie automatisch door de markt geabsorbeerd worden door ruimtelijke verschuivingen via pendel en migratie. De theoretische economie beweert ook dat in kleine landen zoals België, convergentie van regionale verschillen kan verwacht worden aangezien de inwoners gemakkelijk van werkgebied kunnen veranderen zonder te moeten verhuizen. Uit empirische literatuur blijkt echter dat regionale verschillen in werkloosheid, participatiegraad

en werkgelegenheidsgraad erg hardnekkig blijken te zijn en zelfs toenemen in veel landen (OESO (2005)¹¹, Felsenstein en B.A. Portov (2005)¹²).

Deze persistentie wordt vaak verklaard door belemmeringen op interregionale migratie/pendel zoals bvb. monetaire en psychische verhuis(pendel)kosten en verstoringen op de woningmarkt. Op basis van de economische literatuur worden ter illustratie een aantal belangrijke belemmeringen op interregionale migratie/pendel in onderstaande box kort besproken:

Box 4: Factoren die interregionale migratie/pendel belemmeren

- **Hoge pendel/mobiliteitskosten en lage pendel/mobiliteitsprikkels:** vooral voor laaggeschoolden blijken de mobiliteitsstromen als reactie op regionale werkloosheidsverschillen laag te zijn. Dit kan verklaard worden door de mobiliteitskosten, die bij een laag inkomen relatief zwaar wegen, en de geringe prikkels vanwege een mogelijk gering verschil tussen de verwachte inkomensstijging ten opzichte van het uitkeringsniveau. Hooggeschoolde werklozen vertonen in het algemeen een grotere bereidheid tot verhuizen: voor hen zijn de mobiliteitskosten relatief lager en de opportuiniteitskosten hoger.
- **De beperkte regionale loonverschillen:** Indien de lonen lager zouden zijn in regio's met een hoge werkloosheid en hoger in regio's met een lage werkloosheid zouden er meer prikkels zijn om te verhuizen/pendelen naar regio's met meer arbeidsmarktperspectieven. Beperkte regionale loonverschillen en gecentraliseerde loonbepalingen zijn een grote belemmering voor mobiliteit.
- **De prijsverschillen in de woningmarkt:** Een analyse van gegevens over steden in verschillende Europese landen wijst op een negatief verband tussen werkloosheid en huizenprijzen (Vermeulen, W. en Van Ommeren, J. (2006))¹³. Huizen zijn goedkoper in regio's waar de werkloosheid hoog is, omdat het minder aantrekkelijk is om er te wonen. Perspectieven op de regionale arbeidsmarkt worden zo gekapitaliseerd in de grondmarkt. Het tegengestelde geldt voor regio's met een lage werkloosheidsgraad. De prikkel om te verhuizen vanuit een regio met lage arbeidsmarktperspectieven en lage woningprijzen naar regio's met betere perspectieven maar hogere woningprijzen is dan beperkter.
- **De eigenschappen van de populatie:** De profielkenmerken van de inwoners van een regio kunnen ook de mobiliteit/pendelbereidheid binnen een regio verklaren. Zo zijn ouderen, laaggeschoolden en werkende ouders met kinderen minder mobiel.
- **Het aandeel huiseigenaars:** Huiseigenaars zijn minder bereid om naar een andere regio te verhuizen. De mobiliteit van de inwoners van een regio hangt dus sterk af van het aandeel huiseigenaars in deze regio.
- **Culturele/taalverschillen:** Deze factoren zullen wellicht een beperktere rol spelen in de Vlaamse regionale verschillen.

Bron: IDEA Consult op basis van literatuur

Aanpak:

De analyse van de convergentie of persistentie van regionale werkloosheidsverschillen gebeurt in drie substappen:

¹¹ OECD Employment Outlook 2005.

¹² D. Felsenstein and B.A. Portov (2005), Regional Disparities in Small Countries. Berlin: Springer.

¹³ Vermeulen, W. en Van Ommeren, J. (2006), "Compensatie van regionale werkloosheid in woningmarkten" working paper Free University Amsterdam, Department of Spatial Economics.

- Substap 4.1: berekening van het convergentie- of persistentieproces van regionale werkloosheidsverschillen
- Substap 4.2: prognose van toekomstige evoluties in de regionale werkloosheidsverschillen
- Substap 4.3: beleidsaanbevelingen om regionale verschillen te verkleinen

Deze substappen worden hierna kort besproken.

Substap 4.1: berekening van het convergentie- of persistentieproces van regionale werkloosheidsverschillen

Om na te gaan of de regionale verschillen in Vlaanderen convergent of persistent zijn zal de historische evolutie in deze verschillen geanalyseerd worden. De historische evolutie in de regionale verschillen zal geanalyseerd worden voor elk arbeidsmarktgebied apart (ten opzichte van Vlaanderen). Om de convergentie of persistentie van de regionale verschillen op Vlaams niveau beter in kaart te brengen zal ook een samengestelde indicator berekend worden (de gewogen variatie-coëfficiënt). Volgende formule zal hiervoor gebruikt worden:

$$\sqrt{(w_g * (ER_i - ER_n)^2 / ER_n}$$

Waar w_g = het aandeel bevolking op beroepsactieve leeftijd in het arbeidsmarktgebied g ten opzichte van de totale bevolking op beroepsactieve leeftijd in Vlaanderen;

ER_i (of UR_i) = de werkgelegenheidsgraad (of werkloosheidsgraad) van het arbeidsmarktgebied g ;

ER_n (of UR_n) = de nationale werkgelegenheidsgraad (of werkloosheidsgraad).

De gewogen variatie-coëfficiënt zal voor elk jaar waarvoor er data beschikbaar is berekend worden. De historische analyse van de jaarlijkse evolutie in het variatie-coëfficiënt zal aangeven of er eerder een convergentie of persistentie is van de regionale verschillen op Vlaams niveau. Om beter na te gaan of er verschillende historische evoluties zijn tussen de arbeidsmarktgebieden zal ook de convergentie of persistentieproces op het niveau van het arbeidsmarktgebied geanalyseerd worden.

Substap 4.2: prognose van toekomstige evoluties in de regionale werkloosheidsverschillen

De toekomstige regionale werkloosheidsverschillen kunnen op twee manieren geschat worden. Voor een korte-termijn prognose (1 à 2 jaar) kunnen de resultaten van de conjunctuurgevoeligheid uit stap 2 gebruikt worden. Door de verwachte groei van de economie in bijvoorbeeld 2010 toe te passen aan de conjunctuurgevoeligheid van de arbeidsmarktgebieden kan de werkloosheidsgraad van een bepaald gebied in 2010 geschat worden. Dit kan op zijn beurt gebruikt worden om het werkloosheidsverschil van dit gebied te berekenen ten opzichte van Vlaanderen in 2010. Deze prognoses houden echter enkel rekening met het conjuncturele aspect van de werkloosheidsverschillen.

Een tweede mogelijkheid is om lange-termijn evoluties van de regionale werkloosheidsverschillen te schatten (maximaal 2015) op basis van de historische gegevens (partial adjustment model). Dit model veronderstelt dat de regionale werkloosheidsverschillen afhankelijk zijn van de werkloosheidsverschillen het jaar ervoor en de lange-termijn regionale werkloosheidsverschillen. Volgend model kan dus gebruikt worden voor deze lange-termijn prognoses:

$$\Delta \text{werkloosheid}_{g,t} = \lambda_g \text{Gem} \Delta \text{werkloosheid}_{g,t} + (1 - \lambda_g) \Delta \text{werkloosheid}_{g,t-1}$$

Waar: t = tijdstip;

g = arbeidsmarktgebied;

$\Delta \text{werkloosheid}_{g,t}$ = Regionale werkloosheidsverschil in het arbeidsmarktgebied g op het tijdstip t ;

$\text{Gem} \Delta \text{werkloosheid}_{g,t}$ = Gemiddelde regionale werkloosheidsverschil in het arbeidsmarktgebied g op het tijdstip t ; Dit kan beschouwd worden als de lange termijn regionale werkloosheidsverschil of de structurele werkloosheidsverschil.

$\Delta \text{werkloosheid}_{g,t-1}$ = Regionale werkloosheidsverschil in het arbeidsmarktgebied g op het tijdstip $t-1$;

λ_g = De mate waarin de regionale werkloosheidsverschil op het tijdstip t afhankelijk is van de lange termijn regionale werkloosheidsverschil.

Op basis van deze resultaten kan men het toekomstige convergentie- of persistentieproces van de Vlaamse arbeidsmarktsegmenten in kaart brengen tot 2015. Door het gebruik van de samengestelde indicator (de gewogen variatie-coëfficiënt) zal men ook kunnen aangeven of de regionale werkloosheidsverschillen in de toekomst gemiddeld in Vlaanderen zullen verhogen of verkleinen.

Het is belangrijk om op te merken dat dit model de algemene tendens van de regionale werkloosheidsverschillen schat indien alle factoren blijven evolueren zoals ze in het verleden zijn geëvolueerd. Deze prognoseresultaten zullen dus aangeven of de werkloosheidsverschillen in de toekomst automatisch weggewerkt zullen worden of nog groter zullen worden indien er geen wijziging is van de factoren die de werkloosheidsverschillen beïnvloeden (bvb. via een beleidsinterventie).

Een derde optie is echter om de korte-termijn prognoses te combineren met de lange-termijn prognoses. Deze optie laat toe om zowel rekening te houden met conjuncturele als structurele aspecten van regionale werkloosheidsverschillen.

Substap 4.3: beleidsaanbevelingen om regionale verschillen te verkleinen

In deze laatste substap zullen aanbevelingen geformuleerd worden om de discrepanties op de Vlaamse arbeidsmarkt te verkleinen of indien mogelijk weg te werken. Hiervoor zullen alle resultaten van de voorgaande onderzoeksstappen geconsolideerd worden.

Een aantal belemmerende factoren voor interregionale migratie/pendel werden al in het analytische kader opgesomd. In deze substap zal relevante economische literatuur doorgenomen worden om andere belangrijke factoren te vinden die de convergentie of persistentieproces van regionale werkloosheidsverschillen in Vlaanderen kunnen verklaren. Ook de resultaten van het econometrisch model uit stap 3 zullen gebruikt worden voor de identificatie van de belangrijke factoren voor de regionale werkloosheidsverschillen voor Vlaanderen.

De beleidsaanbevelingen voor het wegwerken van persistente regionale werkloosheidsverschillen zullen voortvloeien uit de identificatie van relevante verklarende factoren voor Vlaanderen. Volgende algemene beleidsaanbevelingen kunnen bvb. worden gemaakt:

- Daling van de pendelkosten door middel van subsidies voor bvb. gebruik van openbaar vervoer, aanvaarden van een job op een welbepaalde afstand,...
- Stijging van pendelbereidheid door ontwikkeling van een betere vervoersinfrastructuur tussen bepaalde gemeentes.
- Verplichting voor werkzoekenden om een job te aanvaarden op een welbepaalde afstand.
- Promotie van jobcreatie op lokaal niveau.
- ...

We stellen voor om in deze eindfase van het onderzoek een interactieve workshop te organiseren voor beleidsverantwoordelijken en andere relevante actoren (bijv. VDAB studiedienst, VVSG, RESOC's). Doel van deze workshop is om onze onderzoeksbevindingen voor stellen alsook om op interactieve wijze te komen tot gedragen beleidsaanbevelingen om de discrepanties te verkleinen.